

Jitka Kotalová: Reflexe jinakosti? Šlechtičny na cestách v první polovině 19. století. Diplomová práce. Historický ústav Filozofická fakulta Jihočeské univerzity, České Budějovice 2007. 139 s. vč. textové a obrazových příloh.

Posudek vedoucí diplomové práce

V své diplomové práci se Jitka Kotalová rozhodla zkoumat „fenomén ženského cestování na základě teorií strukturace prostoru, analýzy vnímání „těch druhých“ a posilování vlastní identity. Zajímalo ji, „jak se šlechtičny, které v první polovině 19. století cestovaly z habsburské monarchie do zemí na západ od svého domova, mohly pohybovat ve veřejném prostoru, jak do něj mohly zasahovat a jak se na stránkách svých cestovních deníků vyrovnávaly se setkáním s ´jiným´.“ Autorka vyšla z teze, již nabízela dobová preskriptivní literatura stavící na submisivitě a nesamostatnosti ženské bytosti. Na základě konfrontace apodemik a vybraných ženských cestovních deníků se J. Kotalové podařilo rekonstruovat každodennost cestujících dam a konfrontovat „ženský“ způsob psaní se zažitou realitou cest po Evropě v první polovině 19. století.

Diplomatka vyšla z velmi široké a kvalitní heuristické základny; prostudování rozsáhlé zahraniční literatury vztahující se k tématu jí umožnil zahraniční studijní pobyt. Dobrá orientace v dosavadním výzkumu a promýšlení existujících závěrů a tezí jí nesporně napomohlo k vytvoření logické a přesné struktury práce.

První dvě části spisu jsou ryze teoretické, autorka v nich vytyčila tři okruhy otázek: strukturace prostoru v 19. století, upevňování ženské identity v průběhu cestování, konfrontace „vlastní“ versus „cizí“. Dále se zde zabývala analýzou kontextu výzkumu (vymezení kontextu výzkumu, kritika pramenů a literatury zaměřená na širší souvislosti autobiografických dokumentů), dobovým konstruktem feminity (J.- J. Rousseau, S. La Roche, F. Posselt) a definovala v práci užívané kategorie (diskurs, sexualita, gender). Vysvětlila dimenze „ženského cestování“ zaměřeného na destinace, v nichž cestovatelce nehrozilo riziko „kulturního šoku“, tj. střetu dvou odlišných kultur či hodnotových systémů. Tak se sice poněkud zúžilo operační pole pro hledání odpovědi na třetí okruh otázek, nicméně postřehy týkající se určitých stereotypů ve vnímání „druhého“ (byť evropského) etnika jsou přítomny (např. s. 47).

Třetí část spisu tvoří biogramy autorek zkoumaných cestovních deníků, přičemž především rekonstrukce osudů Sidonie Hoyos, dámy ztracené v příslovečném propadlišti dějin, zaslouží ocenění. Autorka je zpracovala pouze na základě archivních, paleograficky většinou obtížných pramenů (zde mám na mysli především hraběnčin osobní deník). Původní rekonstrukce cesty hraběnky Hoyos tvoří také objevnou a rozhodující část čtvrté kapitoly, zaměřené na hledání vztahu mezi konstruktem feminity, „normou“ danou apodemiky a preskriptivní literaturou (pasivita coby znak dobového konstruktů feminity je v rozporu s dynamikou cestování) a praxí zobrazenou v jednotlivých denících (ženy cestovaly za poznáním, zdravím, najdeme i cesty motivované politicky; až na jednu výjimku vnímaly pisatelky deníku své cestování jako pozitivum, jako možnost poznání, upevnění znalostí nabytých studiem i možnosti navázání nových společenských kontaktů). Diplomantka rekonstruovala realizované cesty, všimla si často shodných destinací, tras, míst, která budila zájem, neopominula ani infrastruktura cestování. Na čtvrtou kapitolu plynule navazuje pečlivá edice

cestovního deníku Sidonie Hoyos z roku 1842, velmi náročného jak na čtení, tak na kritiku.

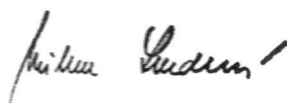
Práci doplňují autorkou objevené obrazové přílohy (zde si dovolím konstatovat, že ani ona se nevyvarovala obecného nedostatku diplomových prací, totiž ne vždy důsledného propojení textu a obrazové přílohy).

Což nic nemění na skutečnosti, že je práce originálním a objevným příspěvkem k problematice genderových konstruktů, dějinám cestování či k ženským ego-dokumentům první poloviny 19. století. Velmi zajímavé jsou myšlenky týkající se strukturace prostoru a genderového uchopení (či – slovy J. Kotalové – „přivlastnění“) prostoru. K diskusi snad svádí hypotéza paralely uzavřeného kočáru a domácího krbu – myslím, že pokud se v denících skutečně odráží, pak jen ojediněle, stejně ojedinělý je obraz cestovatelky věnující se v průběhu cesty ruční práci.

Stylistická úroveň práce je velmi dobrá, jen užití třetí osoby singuláru se zvratným zájmenem (především anotace, úvod) působí poněkud křečovitým dojmem. Faktografická opomenutí jsou skutečně ojedinělá a hodnotu práce nesnižují (možná bychom přivítali zamyšlení na původem slova „bedekr“; krinolíny se např. na počátku 19. století nenosily - „obruč“ se do módy vrací až s druhým rokokem, které leží mimo horizont práce aj.). Tu a tam objevíme překlep (adjektivu „chválihodný“ by možné lépe slušelo y po l, s. 58; francouzský básník se jmenoval Lamartine, Lüttich je možno v češtině nazvat Lutychem aj.)

Toto jsou skutečně jen drobné výhrady: v každém případě můžeme konstatovat, že Jitka Kotalová napsala diplomovou práci po všech stránkách mimořádně zdařilou. Práci doporučuji k obhajobě a hodnotím známkou **v ý b o r n ě**.

V Hradci Králové, 18. května 2007

Prof. PhDr. Milena Lenderová, CSc.

